

Ətraf mühit məsələlərinə xüsusi əhəmiyyət verən Azərbaycan dövləti, ölkə Prezidenti İlham Əliyev tərəfindən sahənin qanunvericilik bazasının daha da gücləndirilməsi məqsədilə mütəmadi tədbirlər görülür. 2009-cu ilin martında keçirilən ümumxalq səsverməsində (referendumda) konstitusiyanın sözügedən 39-cu maddəsinə ətraf mühit sahəsində Azərbaycanın qoşulduğu Beynəlxalq Konvensiyaların tələblərindən irəli gələn çox mühüm III-IV hissələr əlavə olundu. Həmin əlavələr aşağıdakı məzmunadadır: III. Heç kəs ətraf mühitə, təbii ehtiyatlara qanunla müəyyən edilmiş hədlərdən artıq təhlükə törədən və ya zərər vura bilməz. IV. Dövlət ekoloji tarazlığın saxlanması, yabani bitkilərin (floranın) və vəhşi heyvanların (faunanın) qanunla müəyyən edilmiş növlərinin qorunmasına təminat verir.

Həmin əlavələr ətraf mühit sahəsində ölkə qanunvericiliyinin beynəlxalq və Avropa ekoloji hüququna harmonizasiyası istiqamətində mühüm konstitusional addım kimi dəyərləndirilməlidir. Sağlamlığın qorunması hüquqi adlanan 41-ci maddənin III hissəsində insanların həyatı və sağlamlığı üçün təhlükə törədən faktları və halları gizlədən vəzifəli şəxslərin qanun əsasında məsuliyyətə cəlb edilməsi müəyyən edilir. Həmin məsuliyyətin hədləri və dərəcələri qüvvədə olan müvafiq normativ-hüquqi aktlarda öz əksini tapır. Zəngin təbiəti olan ölkəmizin florası bir neçə qanunla tənzimlənir: "fitosanitar nəzarəti haqqında" (2006), "Toxumçuluq haqqında" (1997), "Taxıl haqqında" qanunları (2000) və digərləri. Ölkə faunası "Heyvanlar haqqında" (1999), "Balıqçılıq haqqında" (1998), "Ovçuluq haqqında" (2004), "Baytarlıq

Gəlin evimizi birgə qoruyaq!

kəmiz ətraf mühit və təbii ehtiyatlar sahəsinin hüquqi tənzimlənməsində əsas məqsəd cəmiyyətin yeni səviyyəyə keçməsi, əhəlinin

konsepsiyası ilk dəfə Azərbaycanda irəli sürülmüşdür. "Yaşıl" təkür və "yaşıl" iqtisadiyyata əsaslanan ekoloji sivilizasiyanın əsas məqsədlərindən biri inkişafda müşahidə edilən iki mənfi tendensiyanın "gələcəksiz inkişaf" və "bərabərsizliklə müşahidə edilən inkişaf" ehtimalının qarşısının alınmasıdır. Hazırda ekoloji sivilizasiya anlayışı dünyada geniş yayılmışdır. Bir sıra ölkələrdə ekoloji sivilizasiyaya keçid dövlətlərin inkişaf strategiyasının vacib bir istiqaməti kimi qəbul edilmişdir. Hansısa ölkə, yaxud ərazinin ekoloji sivilizasiyaya keçidə hazırlığının qiymətləndirilməsi müxtəlif yollarla həyata keçirilə bilər. Onlardan biri hazırkı dövrdə birincisi ekoloji sivilizasiya əmsalının hesablanmasıdır. Bu əmsalın hesablanması

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında
Kütləvi İnformasiya Vasitələrinin İnkişafına
Dövlət Dəstəyi Fondu

KİVDF

www.kivdf.gov.az

Bu yazı Azərbaycan Respublikası Prezidenti yanında Kütləvi İnformasiya Vasitələrinin İnkişafına Dövlət Dəstəyi Fondunun maliyyə dəstəyi ilə "İnsan hüquq və azadlıqlarının müdafiəsi, vətəndaşların hüquqi, siyasi mədəniyyət səviyyəsinin yüksəldilməsi, sosial və siyasi fəallığının artırılması" istiqaməti çərçivəsində hazırlanıb

Əhəlinin ekoloji təhsili və maarifləndirilməsi

haqqında" (2005) və bu qanunlara uyğun qəbul edilmiş digər normativ-hüquqi aktlarla tənzimlənir. Beynəlxalq ekoloji hüquq ətraf mühitə dair məlumat əldə etmək məsələsinə xüsusi önəm verir. Azərbaycan müstəqil dövlət olaraq, bu prinsipini konstitusiyaya (Maddə 39) daxil etmişdir. Azərbaycan bu sahədə beynəlxalq sənəd olan Orxus Konvensiyasına qoşulmuşdur (1999) və bu Konvensiyanın tələblərindən və Konstitusiyadan irəli gələn iki qanun qəbul etmişdir: "Ətraf mühitə dair informasiya almaq barədə" (2002), "Əhəlinin ekoloji təhsili və maarifləndirilməsi haqqında" (2002). Bütövlüklə, bu günə kimi ətraf mühit, təbii ehtiyatlar və onlardan istifadə sahəsində 30-dan çox qanun qəbul edilmişdir. Konstitusiyanın 148-ci (II - hissə) və 151-ci maddələrinə əsasən, Azərbaycan dövlətinin qoşulduğu və ratifikasiya etdiyi Beynəlxalq Konvensiyalar, iki tərəfli və çoxtərəfli müqavilələr və digər sənədlər ölkəmizin qanunvericilik sisteminin tərkib hissəsidir və ölkə ərazisində milli qanunvericiliklə eyni (ayrı-ayrı hallarda) üstün qüvvəyə malikdir. Bu gün ölkə

mənin beynəlxalq hüquqa və Avropa qanunvericiliyinə yaxınlaşdırmaq üçün müvafiq tədbirlər görülür. Müstəqil dövlət olaraq, Azərbaycan Avropa İttifaqı, digər Avroatlantik strukturlara, başqa sahələrdə olduğu kimi, ətraf mühitə dair məsələlərdə də uğurla əməkdaşlıq edir.

Bütövlükdə, Azərbaycanda "yaşıl" iqtisadiyyatın təmin edilməsi istiqamətlərinə "yaşıl" energetika ilə yanaşı, ekoloji cəhətdən təmiz nəqliyyat; "yaşıl" kənd təsərrüfatı və aqrəsənaye kompleksi; "yaşıl" tikinti materialları istehsalı və "yaşıl" tikinti; ekoloji sahibkarlığın inkişafı; ekoloji menecment və audit; ekoloji sertifikatlaşdırma və markalanma; "yaşıl" statistika; "yaşıl" vergi qoyma və s. aid edilir. Onu da qeyd etmək lazımdır ki, ölkəmizdə "yaşıl iqtisadiyyat" a keçid mərhələsində ekoloji və iqtisadi tələblərə cavab verməyən çoxlu sayda müəssisələr bağlanmış, digərləri yenidən qurularaq modernləşdirilmiş və yeni aztullantılı texnologiyalar tətbiq olunmuşdur. Davamlı inkişafın məqsədi kimi ekoloji sivilizasiyanın formalaşması çıxış edir. Müəllifi akademik Urxan Ələkbərov olan ekoloji sivilizasiya

rifahının daim yüksəldilməsi, bu prosesin ətraf təbii və sosial mühitlə harmoniyada idarə edilməsi və sosial məsuliyyətli şəkildə həyata keçirilməsinə hazırlığın qiymətləndirilməsidir. Əmsal hesablamaya üçün 8 müxtəlif göstəricidən istifadə olunur: demografik göstəricilər; istehlakın xüsusiyyətləri; yaşıl iqtisadiyyat; üzvi kənd təsərrüfatı və qida məhsulları; sağlamlıq göstəriciləri; elm, təhsil və texnologiyalar; yoxsulluq; hüquqi mühit. Azərbaycan Respublikası üçün, hesablamalara görə, ekoloji sivilizasiya əmsalı orta göstəricidən yüksək olmaqla, 0,632 təşkil edir. Azərbaycan Respublikasında çoxşəxli dövlət siyasətini həyata keçirən ölkə Prezidenti İlham Əliyev ətraf mühitin qorunmasını hər bir ölkənin inkişafının vacib amillərindən birini təşkil etməsindən çıxış edir ki, bu da, Onun bu məsələyə konseptual yanaşmasını ifadə edir. Məhz bu yanaşmanın təzahürü olaraq, dövlətimizin başçısı Nazirlər Kabinetinin 2009-cu ilin doqquz ayının sosial-iqtisadi inkişafının yekunlarını nəzər alaraq geniş iclasında 2010-cu il Azərbaycanında "Ekolo-

giya İli" elan etmiş və bununla da, "Azərbaycan Respublikasında ekoloji situasiyanın yaxşılaşdırılmasına dair Kompleks Tədbirlər Planına (2006-2010-cu illər üçün)" müvafiq yerinə yetirilən böyük işlərin məntiqi davamı olmaqla, ölkədə genişmiqyaslı aksiyaların dünya birliyi tərəfindən planetimizin təbiətinin xilas olunmasına dair söyləri kontekstində keçirilməsinə start verilmişdir. 2010-cu il fevralın 18-də, xüsusi olaraq, ekoloji problemlərə həsr olunmuş müşavirədə Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev "Ekologiya İli"nin başlıca vəzifəsini müəyyən edərək göstərmişdir: "Əsas məsələ ondan ibarətdir ki, Azərbaycan dövlətinin bu işlərin görülməsi üçün ciddi və güclü iradəsi vardır... 2010-cu il Azərbaycan tarixində nəinki "Ekologiya İli" kimi qalacaq, bu il Azərbaycan tarixinə ekoloji vəziyyətin yaxşılaşdırılması üçün dönüş ili kimi yazılacaqdır". Aparılan təhlillər ölkəmizdə "Ekologiya İli"ndə dövlətimizin başçısı İlham Əliyevin rəhbərliyi altında ətraf mühitin sağlamlaşdırılmasına yönələn ardıcıl tədbirlərin həyata keçirilməsinin xüsusi əhəmiyyət kəsb etdiyini, digər tərəfdən isə, bu işlərin

növbəti illərdə ölkədə davam etdirilməsi üçün olduqca əhəmiyyətli olduğunu göstərmişdir. Təqdirəlayiq haldır ki, "Ekologiya İli"ndə həyata keçirilən geniş tədbirlər, bütövlükdə, cəmiyyət üzvlərinin fəal və geniş iştirakı ilə keçmişdir. Dövlətimizin başçısı bu il əzində görülən işlərə yüksək qiymət verərək, bunu xüsusi olaraq vurğulamışdır: "Mən çox şadam ki, "Ekologiya İli" çərçivəsində həm dövlət tərəfindən böyük işlər görüldü, həm də özəl sektor bu işlərə qoşuldu. Ən sevindirici hal isə ondan ibarətdir ki, ölkə əhalisi də bu təşəbbüsə qoşularaq, ekoloji vəziyyətin yaxşılaşdırılmasına öz dəyərli töhfələrini vermişdir".

Bütövlükdə, 2010-cu il - "Ekologiya İli" davamlı və dinamik inkişaf edən ölkəmiz üçün əlamətdar və gələcəyə hesablanmış strateji xəttin təməlini təşkil edən bir il olmaqla, onun nəticələri mövcud ekoloji vəziyyətin mənzərəsində dönüş mərhələsi yaratmaqla, dövlətimizin ekoloji siyasətində prioritetlərin müəyyən edilməsi üçün zəmin olmuşdur.

VAHİD ÖMƏROV,
fəlsəfə üzrə fəlsəfə doktoru